

În luna martie a anului în care scriu aceste rânduri mi-a murit frațele mai mic: o moarte absolut neașteptată, traumatizantă pentru mine, pentru mama, pentru soția și copiii lui. Aș putea fi lesne o potențială autoare a colecției cu dedicații îndoliate, adunate cu grijă în cartea *Panglica neagră: cartea de doliu* (Editura Vellant, 2022) de către Emanuela Ignățoiu-Sora. Mi-a fost pe deplin suficient să fiu o cititoare. Când delicata carte înfășurată în negru și înecată în lacrimi mi-a căzut în mâini aveam deja o experiență bogată de pierderi ale oamenilor apropiați. M-a mirat că atâția oameni pot descrie prin cuvinte această durere de nerostit, de netrăit. Potrivit prefațatoarei, scopul a fost: „de a vorbi despre această perioadă îndoliată prin care trecem cu toții, comemorând oameni dragi, dar și încercând să înțelegem semnificațiile umane, istorice și metafizice ale doliilor mici și mari”. Antologia adună texte de ficțiune și de non-ficțiune, eseuri, poezii, proză despre stările devoratoare instalate după pierderea bunicilor, copiilor, părinților, prietenilor, partenerilor de viață. Drept model literar și argument a servit *Jurnal de doliu* al lui Roland Barthes. De fapt, toată literatura de doliu franceză poate constitui referințe, căci: „În spațiul literar francez, a încredința scriiturii experiența doliului cade sub incidența inevitabilului, devenind un gest natural, de o extraordinară spontaneitate”, fiind pentru unii chiar o „obligație” (Despina Jderu). Dovadă stau poemele lui Victor Hugo, Stéphane Mallarmé, Philippe Forest și, desigur, jurnalul lui Roland Barthes. De menționat că volumul de la București a apărut după doi ani lungi de pandemie, când mulți au fost nevoiți să-și însușească suferința pierderii.

Ca și maeștrii, autorii români evită numirea directă a stărilor, a emoțiilor, căutându-le expresia în imagini prin care oamenii dispăruți perpetuează în prezentul lor. Paharul cu apă ținut în mână de bunica, încercând parcă să se agațe de viață, se constituie simbolic ca punte peste sentimentul perisabilității în proza Siminei Diaconu. Povestea pierderii și nașterii fiicelor revelează, pentru naratorului lui Dan Liviu-Boieriu, adevărul că moartea și viața coexistă ca o tensiune permanentă a lumii. Doliul se cere trăit până capătul vindecării, fără „măști” de om „puternic” (Cristina Andrei), este comunicare neîntreruptă cu cel dispărut fizic (Doina Ioanid) și o „poartă” spre înțelegerea de sine (Rucsandra Pop). Când în universul credinței tale, în prezența Lui, vii stau alături de morți, pierderea nu mai este percepută ca pierdere, ci ca o iubire cuprinzătoare: „Dragostea șterge distanțele, pune pe foc lemnul părleazului, desferecă ușile și deschide larg ferestrele”. Credința aceasta îți dă răgazul să-ți reapezi lumea „din temelii”, să „reînveți viața” (Cristina Bogdan). Doliul „poate să ia orice nuanță de culoare, orice aromă, orice lumină”, rămâne „în tine, nealiniat de nimic” (Odilia Roșianu). Doliul este „o luptă de îmblânzire a morții lor” (Marius Constantinescu), ofrande, amintiri (Daniela Hendea), pomelnic poetic (Mihai Duțescu), răzvrătire (Mihók Tamás), neîmpăcare (Andrei Zbârnea), dor (Gruia Dragomir), „spaimă la trecerea bruscă de la lumină la întuneric, anxietate” (Ioana Geacăr), izbucniri de furie interioară (Diana Geacăr), recunoștință că „existăm măcar pentru scurt timp” (Ionela Cristea), o experiență privată când simți că „și sfârșitul tău e aproape” (Cristina Ispas), suferință obscură vecină cu poezia (Olga Ștefan), existența într-un univers paralel (Florin Lăzărescu), dor de la sfârșitul doliului (Ștefania Mihalache), plâns deasupra pântecului gol (Andreea Molocea). Doliul „ne obligă să spunem” (Philippe Forest), pentru a le conferi morților noștri „un plus de existență” (Vinciane Despret).

Aliona GRATI, dr. hab. în filologie

